

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig

Salisburgi, 1693

21. De Sortilegiis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](#)

falsam in judicio scienter proferunt, qui falsam monetam dolosè colligunt, & expendunt, &c. Et hi quoque imprimis ad restitutionem danni dati tenentur, & deinde pro gravitate & qualitate delicti vel pœnâ ordinaria falsi vel arbitriariâ puniuntur, l. Cornel. 9. §. 2. & l. falsi. 13. §. 1. & l. ult. ff. Ad l. Cornel. de falsis. Constitut. Carol. d. lor.

Circa usum & expensionem Monetæ falsæ etiam illud hic adnotari potest, quod tamē tamen quis ex errore & deceptus falsam monetā acceperit, eādem tamē alios decipere nō potest, sed regresum suum tantum contra eos, à quibus accepit, querere debet: novum enim peccatum contraheret alios innocentes decipiendum, quod utique non licet. Imo licet bona fide falsam monetam in alios spenderit, ad restitutionem tenebitur ex iustitia commutativa, ex quā omne damnum compensandum est, sicut cum communio docet Silvester verbo. Fa. Surius. n. 8. Mol. de Iust. & jure tract. 2. tom. 3. disp. 170. in fine.

TITULUS XXI. De Sortilegiis.

SUMMĀRIA.

1. Quid sit Sortilegium propriè?
2. Sortes aliae divisoriae, aliae consultoriae, aliae divinatricie.
3. Sortes divisoriae intra & extra judicium sunt licite.
4. Consultoriae sortes, et si aliquando licite, ordinariæ tamē non sunt usurpanda.
5. In causis beneficitalibus & eleclivis specialiter reprobantur, & quare?
6. In iure beneficiali admitti aliquando possunt.
7. Divinatoriae sortes sunt omnino illicite.

Quamvis Sortilegium propriè significat observationem fortuiti alicuius casus, juxta cuius eventum aliqua actio inserviat, vel occultum cognoscitur, aut futu-

rum prædictetur, generalius tamen sub nomine Sortilegii & rubrica hujus Tituli quæcunque Divinationes, superflitiones, & magia intelliguntur, ideo quando & qualiter in singulis istis peccetur, breviter discutiemus.

§. I. De Sortibus.

Sortes communiter dividuntur à DD. in tres species, quod aliae sint divisoriae, aliae consultoriae, aliae divinatoriae.

Divisoriae sortes, eaque licite, & Jure approubata dicuntur, per quas res vel ius aliquod inter plures divitidur, vel litigium dirimitur, ut si pluribus optio rei legata relata sit, & illi inter se in eligendo discordent. l. ult. Cod. Communia de legatis. si inter plures cohæredes patrimonium defuncti & bona hæreditaria sorte dividantur. l. 2. Cod. Quando & quibus quartapars debetur &c. & alii casibus, quos refert Gottofred. in suis notis ad d. l. ult. Ipse quoque iudiciales controversias quandoque sorte dirimi possunt, si uteque litigans in sortitionem consentiat, est enim tunc species quædam compositionis, vel transfectionis, sicut Proverb. 18. v. 18. legitur; contradictiones comprimitors, & inter potentes quoque diradicat. Sic etiam iūs præsertim bellicus obtinuit, ut plures rei mortis inter se sortem mittentes permittantur, quis solus ex omnibus supplicium ferre debeat, prout notavit Less. de Iust. & jure. lib. 2. c. 43. n. 58. & Divus Augst. scripsit quibusdam, cum civitas esset obfessa, & dubitaretur, quinam de Clero deberent exire, & quinam remanere, sorte rem decidendam esse, teste Gloss. in causâ 26. q. 2. in principio.

Consultoriae sortes sunt, in quibus occulta veritatis manifestatio, aut consilii alicuius ius directio à Deo imploratur: ita enim pec-

Nra nnn 3

catum

catum Achor, qui de Anathemate furtum surripuit, propter quod populus Israëliticus in bello cæsus fuit, forte deprehensum est, *Josue 7.* ita Samuel in electione Saulis militantes in universas tribus Israëli. *1. Reg. 10.* ita omissis aliis exemplis, quæ referuntur à Gratiano *causa 26. q. 2.* Matthias à Divo Petro per sortem in Apoftolatum assumptus est. *Autor 1.* hinc etiam dictum illud *Proverb. Salomonis, c. 16. v. ult.* *Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.*

Verum hæc exempla non sunt de facili & sine necessitate & reverentia, & fusis prius ad Deum precibus imitanda, quia censetur facta ex speciali instinctu Spiritus S. & si passim temerè siant, per ea Deus tentari videtur. *Non Matthei exemplo,* inquit Venerab. Beda relatus in *c. 4. de causa 26. quest. 2.* in differenter sortibus credendum est, cum singulorum privilegia legem communem facere non possint. *Si qui tamen necessitate aliquā compulsi Deum putant exemplo Apoftolorum sortibus consulendum,* videant hoc ipsos Apoftolos non nisi collecto fratrum cœtu & precibus ad Deum fusis egiffi. Quare etiam hodie de Jure Canonico in *c. ult. b. t. electiones Praetatorum,* qua sortibus sunt, improbantur, easque ipso jure nullas esse tanquam non observata formâ *cap. quia propter. 42. de Elec.* celebratas, recte docet Zoëfius *t. n. 5.*

Quamvis porro in aliis profanis causulis suis per sortem aliquando sopiri possit, in causis tamen beneficialibus & electivis sortes intervenire non debent: fieret enim tunc electio vel provisio per sortes, & daretur vitiatus ingressus ad beneficium, cum regulariter aliter quam per *institutionem Canonicaem* beneficium Ecclesiasticum obtiniri nequeat, juxta *Reg. 1. J. m. 6.* Attamen si consensus ordinarii collatoris & rationabilis causa accedat, aliquando etiam litem be-

neficiale posse per sortes (sic per alias transactionem & compositionem arg. 10. *21. de Praebendis.*) dirimi, non improbatiter exfiltrat Suarez *de Relig. tom. i. tr. de Superstitionibus. c. 12. n. 12.*

Divinatores sortes dicuntur, quibus tentis veritatis manifestatio, vel certa directio non à DEO, consequenter expedita vel implicitè à dæmonie petitur, id est superstitio & peccaminis sunt. Imo tamen ad tale sortilegium sacra scriptura, vel alii sacri libri adhibeantur, ut si v.g. ex revelatione quorundam veritculorum S. Scriptura unà cum alijs signis adjunctis invenientur furto, vel alto delicto hominis & animalis minus illicitum, & sub peni intercessione communicationis damnatum est in *Act. 9. c. 9. causa 26. q. 5.* & *c. 1. extra Act. 10.* enim scripturarum applicatio à SS. Petrus & Paulus & temeraria reputatur, proinde Deus per eam non facit revelationem vel miraculum, sed potius diabolus, qui gaudet in peccato hominum in contemptu SS. Scripturarum, & transformans se in angelum lucis, teste Apóstolo 2. ad Corin. 11. sub ficta pietate decipit, & p. hoc dampnonem non curat etiam sacra Scriptura, ut exemplum habetur in *Evangelio Matthei 4.* ubi dæmon tentando Christum in deserto, allegavit illum veritulum *ff. 10. p. quia Angelus tuus mandauit de te.*

Sunt autem præter sortilegia aliorum, ria plures aliae superstitiones, & divinationes, de quibus adhuc alia dicenda.

§. II.

De Superstitione & Divinatione

8. *Superstitione quid sit?* & quomodo concipiatur?
9. *Quid sit divinatione?*
10. *Fiat dupliciter, pacto expresso, sed impunitus dæmonie.*
11. *Quinam Mathematicorum nomina datur?*

Jure Civili

13. Qualis predicitio ex astris admitti possa?
 13. Divinationes illicite damnantur specialiter per motum proprium Sexii V.
 14. Datur quedam chiromatia, seu physiognomia naturalis & non prohibita, que tamen ipsa est fallibilis.
 15. Quemadmodum observationes somniorum sint licite?
 16. Pene Iuri divinatibus irrigate non extenduntur ad vanos observatores somniorum &c. si ne pacto demoniaco.

Quamvis in largiori & generica significacione omnis divinatio, vana observatio, ac etiam magica supersticio appellari soleat, proprie tamen loquendo *Supersticio* est vitium oppositum religioni, & significat cultum Dei fallium, quæ falsitas diobus modis contingit, vel ex parte objec-

ti, adorando falsum Deum, vel creaturam pro Deo, quod est peccatum gravissimum idolatriæ; vel ex parte modi, siquidem verus Deus colatur, sed alio modo, quam ab Ecclesiæ approbato, aut tali, qui ad ejus honorem vel spiritus devotionem non faciunt, sed potius inanis & vanus sit, ut si quis rubis & ceremonijs Iudaicis Deum colat: nam tunc significatio cultus discordat à re significata: erant enim ceremoniæ veteris testamenti præfiguratio Christi adventuri, quo adveniente exprabant, nisi quod aliquæ ex terra & rationabili causa etiam in novo testamento à funeris Pontificibus receptæ sint. *c. un. de Purificatione post partum.* Item si quis in Oratione aut Missa certum numerum, colorum, aut situm candelarum pro certo aliquo effectu obtinendo adhibeat. Quod etiam insinuatur & reprobatur in *Trid. ff. 22. in decreto de observandis in Misa.* vel si quis velit dici Missam à Sacerdote, qui vocatur Joannes, ut inquit Nav. in *Manuali c. 11. n. 24.* vel si, quod alicubi in pagis apud rudem plebem usitatum est, ut lanciam Crucifixi vel aliam imaginem certis diebus butyro deliniant, quæ omnia & his similia à Parochiis & Ordinariis lo-

corum tanquam superstitione prohibenda esse, jubet Concil. Trid. d. loco.

Divinatio hoc loco dicitur significatio occultorum ex pacto cum dæmone; dicta enim est divinatio quasi divinitatis æmulatio, & divini appellabantur, qui divinitate se plenos simulabant & astutâ quadam fraudulentâ hominibus futura conjectabant, ait Divus August. *in c. 1. causa 26. q. 3.* ubi etiam varia divinationum & divinatorum genera, ut incantatores, ariolos, aruspices, augures, &c. commemorat & describit, & delis est textus Sacra Scriptura *Leviticus. 19. v. 31. non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid scitis temini.*

Porro pactum divinationis cum dæmone aliquando est expreſſum, quando homo per expressam seu explicitam voluntatem aliquid a dæmone fecire desiderat; aliquando est implicitum, quando pro cognitione rerum occultarum lignum aliquod vanum adhibetur, vel insipitur. Quale signum, cum ex se non habeat potestatem à Deo vel natura, id, quod desideratur, significandi, neque boni Angeli aliquid hominibus revelent absque Dei voluntate & iusta, sequitur, quod ab alia substantiâ intelligente, videlicet a dæmone talis significatio implicitè sive ipso opere petatur. Qualiter vero dæmones, quamvis per lapsum perdiderint gratiam, retinuerint tamen virtutem sibi concretam, mira in his naturalibus, in quantum Deus non prohibet, operandi & cognoscendi, eleganter & prolixè declarat D. Aug. *in d. q. 3. c. 2. & in c. nec mirum. 14. c. ad. causa 20. q. 5.*

Divinatoribus quoque annumerantur. Mathematici in toto tit. *Cod. de Matheis & Mathematicis.* Verum hoc nomen non est accipiendum de illis, qui honestas & utiles Matheos disciplinas docent, sed de illis, qui Astrologiam judicariam sive di-

yina-

externo saltem arbitriæ puniri possunt, si cum scandalo aliorum propalentur & deceantur. Exculat tamen aliquando à mortali, ignorantia vel simplicitas, item quod aliquis non certam fidem, sed formidinem tantum exinde concipiatur.

§. III. De Magia.

SUMMARIÆ.

1. Quomodo differt Magia à Divinatione?
2. Pena Magie & magorum, tam de Jure Canonico, quam Civili.

Sicut per divinationem petitur à dæmone rei occulta cognitio, ita per *magiam* alijus operis effectio. Quare utrumque peccatum eandem ferme malitiam & deformitatem habet, scilicet societatem expressam vel tacitam cum dæmons, & quæ de divinatione ejusque pacto dicta sunt, etiam ad magiam accommodari possunt, ita ut illa quoque superflua & tanquam superflitiosa ac magica censeri debeant, quæ speciem pietatis habent, si aliqua admisceantur vana & inutili ad cultum Dei non pertinentia, v. g. quod sacra verba debeant dici ad aures juvans agri, quod signum Crucis debeat formari cum charæ teribus ignotis, alligari tribus funiculis &c. quidquid enim præter Ecclesiæ consuetudinem adhibetur ad operationem aliquam fecuturam, quod naturalem non habet talem operationem efficiendam, ad magiam superflitiosam pertinet, sicut post D. Thomam. 2. 2. q. 96. n. 2. & 4. pro regulâ tradunt communiter DD. Catholicæ, & præ ceteris videri poterit Delrio in *speciali tract. disquisitionum magiarum.*

Penæ magorum & divinorum, ecumque, qui libros de tali materia tractantes edunt, vel legunt, de Jure Canonico sunt censura Ecclesiastice, item incarcerations, aliisque similes arbitrio Episcopi pro qualibet in DECRET. LIB. V.

tate delicti infligendæ, prout habetur in citato *Motu proprio* Sixti V. juncto c. si quis *Episcopus. 5. cum seqq. causâ. 26. q. 5. c. 2. h. t.* De Jure Civili pena gladii constituta est in l. 5. *Cod. de Malefici.* ex Constitutionibus vero Caroli V. qui per magiam alii damna inferunt, igne cremari, qui autem sine damno magiam exercent, arbitrarie puniri jubentur.

TITULUS XXII.

De Collusione detegenda.

Collusio hoc loco dicitur, quando accusator, & reus inter se tacite conveniunt, quod à persecutione criminis in judicium delati delistere velint; qui tamen collusione vel conventione non obstante mandatur in h. t. ut *Judex ex officio* in criminis inquirat, eademque puniat.

Huc pertinent ea, quæ de *Prævaricatoribus* & *Tergiversatoribus* in *Jure Civili ff.* *Ad Senatus.* *Turpil.* traduntur, & nos *pra Tit. 2. attigimus.*

TITULUS XXIII.

De Delictis puerorum.

1. *Pueris & quandoque etiam minorenibus mitigatur pena delicti.*
2. *Quibus concurrentibus minoribus pena mitigatur?*

Quamvis pueri dolí capaces, & postquam ad annos discretionis pervenerunt, in furtis, perjuris, aliisque delinquere possint, tempore tamen in puniendis eorum delictis pena mitiganda esse dicitur in c. 1. & 2. h. t. & c. uit. de *Sententia excommunicat.* idque non tantum in pueris, sed etiam adolescentioribus & minorenibus, qui necedum sunt viginti quinque

Ooo ooo anno: